

THRAKİA KRALLIĞI - LYSİMAKHOS (MÖ 323-281):

(DIA1) Tesselyalı bir subay olan ve ardından Büyük İskender'in generallerinden ve haleflerinden Lysimakhos, (Yun. Λυσίμαχος; yak. MÖ 360-281) MÖ 306 yılından itibaren **Trakya, Küçük Asya** (Anadolu) ve **Makedonya** Kralı'dır.

Lysimakhos MÖ 360 yıllarında, Tesselya kökenli bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş ancak Makedonya'daki Pella vatandaşıdır. Makedonya Kralı II. Philippos'un çağdaşı Yunan asilzadesi **Agathokles** ile eşi olasılıkla **Arsinoe**'nin ikinci oğludur. Tarihi kaynaklarda eşinin adının Arsinoe ve Lysimakhos'un baba tarafından büyükbabasının adının **Alkimakhos** olabileceğine dair bazı işaretler vardır. II. Philippos'un yakın arkadaşı olan ve Philippos'un konseylerine katılan Lysimakhos'un babası **Agathokles, Argead sarayında** gözde ve yüksek rütbeli bir soylu olarak bilinmektedir.

MS 2. yüzyıl tarihçilerinden **Marcus Iunianus Iustinus Frontinus**, Lysimakhos'un İskender'in yavaş bir ölümüne mahkûm ettiği bir kişiye, gizlice zehir sağladığı için ceza olarak **bir aslanın önüne** atıldığını, **ancak çıplak elleriyle aslanın üstesinden geldiğinden** dolayı Aleksandros'un (İskender) gözdelelerinden biri haline geldiğini anlatır.

(DIA2) Yine antik kaynaklardan Lidyalı gezgin **Pausanias** ise, Lysimakhos'un İskender'in yakın korumalarından (**somato-phylax**/muhafız alayından) biri olduğunu, İskender'in bir keresinde öfkesinden dolayı onu aslanla birlikte bir odaya kapattığını, ancak Lysimakhos'un aslanı öldürdüğünü ve bundan sonra İskender'in ona saygı duyduğunu ve onu en asil Makedonlar kadar onurlandırdığını yazar. Arkeolojik olarak anlatılan bu hikâyeye, sikke darplarına da yansımış olmalıdır. Lysimakhos döneminde basılan bazı sikkelerin ön yüzünde onun resmi, arka yüzünde ise bir aslan tasvir edilmiştir.

Muhtemelen II. Philippos Dönemi'nde **somato-phylax** (muhafız alayına) olarak atanmış, İskender'in Pers seferleri sırasında ise MÖ 328'de onun yakın korumalarından biri olmuştur. MÖ 324'te Susa'da, Hindistan'daki askeri

başarılarından dolayı bir törenle taçlandırılmıştır. İskender'in MÖ 323 yılında ölümünden sonra ise **Trakya Kralı Seuthes** ile bazı zorluklar yaşamasına rağmen **Trakya krallığına strategos** yani baş komutan olarak atanmıştır.

(DIA3) MÖ 315 yılında **Antigonos Monophthalmos'a** karşı **Lysimakhos**, **Kassandros**, **Ptolemaios** ve **Seleukos'a** katılmıştır. Ancak Antigonos, Thrak ve İskit kabilelerini Lysimakhos'a karşı kışkırtarak dikkatini başka yöne çekmiştir. Bununla birlikte, Karadeniz kıyısındaki şehirlerin isyanını bastırarak topraklarının doğusunda gücünü pekiştirmeyi başarmıştır.

(DIA4) Lysimakhos, MÖ 309 yılında Khersonessos'u anakaraya bağlayan kıstak üzerinde yani Gelibolulu/Bolayır'da, hâkim bir konumda **Lysimakhos** kentini kurarak Odryslere karşı bir siper oluşturmuştur.

(DIA5) MÖ 306/305 yılında **Lysimakhos**, Antigonos Monophthalmos'u izleyerek **kral unvanını** almıştır. MÖ 302 yılında Kassandros, Ptolemaios ve Seleukos arasında yapılan ikinci ittifakla Kassandros'un birlikleriyle takviye edilen Lysimakhos ordusu, Küçük Asya'ya girmiş ve burada çok az direnişle karşılaşmıştır. **Antigonos** ordusunun yaklaşması üzerine Heraklea yakınlarında kışlayan Lysimakhos, Pers prensesi olan dul kraliçe **Amastris** ile evlenmiştir.

Asya'nın büyük bölümünün Makedon Komutan **I. Antigonos Monophthalmos** (yani tek gözlü Antigonos) ve oğlu Demetrios Polyorketes, İskender'in **diğer üç halefinden oluşan koalisyona** karşı yani Makedonya hükümdarı **Kassandros**, Trakya hükümdarı **Lysimakhos** ve Babil-Pers hükümdarı **I. Seleukos Nikator** ile mücadele etmiştir. **(DIA6)** Lysimakhos, MÖ 301 yılında ordularına katılan Seleukos ile birlikte **İpsos Savaşı**'nda Antigonos'u mağlup etmişler ve bu savaşta **Antinogos öldürülmüştür**. Antigonos'un toprakları galipler arasında paylaşmış ve **Lysimakhos'un payına Lidya, İonia, Frigya ve Küçük Asya'nın kuzey kıyıları** düşmüştür.

Kral Seleukos'un tehlikeli bir şekilde güçlendiğini hisseden Lysimakhos, karısı Pers prensesi **Amastris'i** boşayarak Mısır'da hüküm süren Ptolemaios'un kızı **Arsinoe** ile evlenmiş ve **Ptolemaios** ile yeni bir ittifak kurmuştur.

Antigonos'un oğlu I. Demetrios Polyorketes, Lysimakhos'un MÖ 297 yılında Yunanistan'ın dışında bulunmasını fırsat bilerek düşmanca tavır sergilemesinden ötürü, Lysimakhos Antigonos'un krallığına dahil olan Küçük Asya'daki şehirlerini ele geçirmiş, ancak MÖ 294 yılında **Demetrios'un Makedonya Kralı** olarak **tanındığı bir barış antlaşması imzalamıştır**. Gücünü Tuna Nehri'nin ötesine taşımaya çalışan Demetrios, ancak Getae Kralı Dromikhaetes (veya Dromihete) tarafından yenilgiye uğratılmış ve esir alınmıştır. MÖ 292 yılında Lysimakhos'un ele geçirdiği Tuna topraklarını teslim etmesi karşılığında dostane şartlarla **Demetrios serbest** bırakılmıştır. Daha sonra Thrakia'yı tehdit eden Demetrios, Boeotia'daki ani bir ayaklanma ve Epirus Kralı Pyrrhos'un saldırısı nedeniyle geri çekilmek zorunda kalmıştır.

MÖ 287 yılında Lysimakhos ve Pyrrhos, Makedonya'yı işgal ederek Demetrios'u ülkeden sürmüşlerdir. Lysimakhos, Pyrrhos'u Makedonya'yı işgal etmeden önce yaklaşık yedi ay boyunca kral unvanıyla Makedonya'da bırakmıştır. Kısa bir süre için ikisi birlikte Makedonya'da hüküm sürmüş ancak **Lysimakhos**, MÖ 285'te **Pyrrhos'u** kovarak kontrolü tamamen ele geçirmiştir.

(DIA) Aile içi sorunlar Lysimakhos'un hayatının son yıllarına gölge düşürmüştür. **Kraliçe Amastris**, iki oğlu tarafından öldürülmüştür; Lysimakhos ise oğullarını acımasızca öldürtmüştür. Lysimakhos'un dönüşünde, kenti özgür bırakacağına söz vermesine rağmen II. Arsinoe'nin isteği üzerine Herakleia'yı kendisine hediye etmiştir. MÖ 284 yılında **Arsinoe**, çocuklarının tahta geçmesini istediği için üvey kardeşi **Ptolemaios Keraunos** ile Lysimakhos'un büyük oğlu **Agathokles'i** öldürtmek amacıyla bir komplo kurmuştur. Agathokles'i Seleukos'la birlikte tahtı ele geçirmek için komplo kurmakla suçlamışlar ve Lysimakhos'u buna ikna etmişlerdir. Lysimakhos'un büyük oğlu Agathokles'i acımasızca öldürtmesi Anadolu'daki birçok kentte büyük bir öfke uyandırmış, birçok kent ayaklanarak, en

güvendiği dostları Lysimakhos'u terk etmiştir. **Agathokles**'in dul eşi ve çocukları Seleukos'a kaçmış ve Seleukos da Lysimakhos'un Küçük Asya'daki topraklarını vakit geçirmeden işgal etmiştir. **(DIA)** MÖ 281'de Lysimakhos, Çanakkale Boğazı'nı (Hellespontos) geçerek Lidya bölgesini ele geçirmiş ancak **Kourupedion Savaşı'nda öldürülmüştür**. Birkaç gün boyunca Lysimakhos'un cesedi sadık köpeği tarafından yırtıcı kuşlardan korunmuş bir şekilde arazide bulunmuş ve cesedi diğer oğlu **Aleksandros**'a teslim edilmiş ve Krallığı'nın başkenti **Lysimakheia**'ya (Gelibolu/Bolayır) defnedilmiştir.

(DIA) Lysimakhos üç kez evlenmiştir:

İlk evliliği: Makedonyalı bir soylu kadın ve güçlü Kral Naibi Antipatros'un kızı **Nikaea** ile 321 yılında evlenmiştir. Çocukları 1- **Agathokles** (büyük oğlu); 2- **Eurydike** (büyük kızı) ve 3- **I. Arsinoe** (küçük kızı). İlk eşi Nikaea büyük olasılıkla MÖ 302 yılında ölmüştür.

İkinci evliliği: Pers Prensesi **Amastris** ile Lysimakhos MÖ 302 yılında evlenmiştir. Amastris ve Lysimakhos'un birlikteliği kısa sürmüştür, çünkü Lysimakhos MÖ 300/299 yılında güç dengelerini sağlamak için evliliklerine son vermiştir.

Üçüncü evliliği: Ptolemaios hanedanından Yunan Prensesi **II. Arsinoe** ile MÖ 300/299'da evlenmiş olan Lysimakhos, MÖ 281'deki ölümüne kadar onunla evli kalmıştır. II. Arsinoe, Lysimakhos'a üç erkek çocuk doğurmuştur. 1- **I. Ptolemaios Epigonos**; 2- **Lysimakhos** ve 3- **Philippos**. Ve ayrıca Odrisli bir cariyeden İskender adında bir oğlu da doğmuştur.

LYSIMAKHEIA

(DIA) Lysimakheia (Antik Yunanca Λυσιμάχεια, ayrıca Lysimakhia, eski adıyla Kardia), Trakya Bölgesindeki Khersonessos Yarımadası'nın (Gelibolu Yarımadası) kuzey ucunda Asya'dan Avrupa'ya geçiş noktasında kurulmuş önemli bir Hellenistik krallık başkentidir. Kalıntıları, Türkiye'nin Çanakkale iline bağlı bugünkü Bolayır köyü yakınlarında yer almaktadır. Ancak kazı ve yüzey araştırmalarının yetersizliğinden dolayı arkeolojik olarak kent hakkında yeterince bilgiye sahip değiliz.

Yarımadada ilk Yunan kolonileri MÖ 7. yüzyılda kurulmuştur. MÖ 6. yüzyılda Trakyalı Dolonker Atinalı Yaşlı Miltiades'i yardıma çağırarak Atinalıların buradaki varlığı, yarımadanın anakaraya geçişinin güneybatısındaki en dar nokta boyunca Trakyalı Absinthier'leri dışarıda tutmayı amaçlayan **bir duvarın inşasında** kendini göstermiştir.

Klasik Dönem'de Atina'nın etkisi MÖ 405 yılında Atina'nın Perikles tarafından yenilenmiş olan **Aigos Potamoi**'daki surların yakınında Lakedaemonialılara karşı Peloponessos Savaşı'nın belirleyicisi olan deniz savaşını kaybetmesine kadar devam etmiştir.

Derkyldas yönetiminde Spartalılar da surları yeniden inşa ettirmişlerdir. MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında Makedonya yeni bir güç olarak ortaya çıkmış ve Milet-Klazomenai kentleri tarafından kurulmuş olan **Kardia** ile önce müttefik, sonra ise II. Philippos'un askeri bir üssü haline gelmiştir.

MÖ 309/08'de Diadokh Iysimakhos tarafından yeni yerleşim olarak **Lysimakheia**'nın kurulması, özellikle yeni kente kuzey kıyısında **Kardia** ve güney kıyısında **Paktye** Yunan polisleri dahil edilmesi kent için önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Antik kaynaklardan **Kardia**'nın Synoikismos ile terkedilip terkedilmediği açık değildir. Ayrıca burada Arkaik Dönem'de kurulmuş olan kentin (Kherronessos/Agora) hâlâ var olup olmadığı ya da yeni kente entegre edilip edilmediği de belirsizdir.

Lysimakheia, kuruluşundan kısa bir süre sonra MÖ 287 yılında bir depremten etkilenmiştir. Kurucusu Lysimakhos'un MÖ 281'de ölümünden sonra şehir, çeşitli imparatorlukların parçası ya da müttefiki olmuştur: MÖ 281 yılında önce I. Seleukos, ardından Ptolemaios Keraunos şehri ele geçirmiş, onları Lonorius ve Lutarius yönetimindeki Galyalılar (Galatlar) izlemiştir. **Antigonos Gonatas**'ın MÖ 277 yılında Lysimakheia'daki meydan savaşında Galatları mağlup etmesinin ardından, tekrar Seleukos yönetimi kral ve/ya da müttefik olarak, ardından **Usurpator Antiokhos**

Hierax, Ptolemaioslar, Aitolia Birliđi ve MÖ 202 yılında ise V. Philippos kentte hâkim olmuştur.

Beş yıl sonra Lysimakheia, MÖ 197/196'da III. Antiokhos ve onun oğlu Seleukos tarafından yeniden inşa edilip iskân edilmeden önce Thraklar tarafından istila edilmiş ve nüfusu azaltılmıştır.

Romalı tarihçi Livius, kenti bir **nobilis urbs** (asil bir şehir) olarak tanımladığına göre, kent görkemli bir şekilde yeniden inşa edilmiş olmalıdır. Yeni bulunan bir kararnamenin de ifade ettiği gibi belki de bu dönemde **Bithynia kralı Prusias** şehrin kontrolünü ele geçirmeye çalışmıştır. Seleukoslar, MÖ 190 yılında Avrupa'dan çekilirken Lysimakheia'yı savaştan Romalılara bırakmış, Romalılar da MÖ 188'deki Apameia Barış Antlaşması'yla burayı Pergamon'daki Attalos Krallığı'na devretmiştir. Ancak Pergamon Kralı II. Attalos, kentin MÖ 144 yılında **Kral Diegylis** önderliğindeki Thraklar tarafından nihai olarak yok edilmesini **engellememiştir**.

Arkeolojik araştırmaların oldukça az olduğu bu Hellenistik Krallık Başkent'inde 2006 yılında İstanbul Üniversitesi ve Almanya'nın Münster Üniversitesi'nden bir grup arkeolog ve eskiçağ tarihçisinin ortak iş birliği ile başlamış olan çalışmalar çok kısa sürmüştür. (M. Hamdi Sayar, A. Lichtenbert, H. Helge Nieswandt ve D. Salzmann).

Lysimakheia MÖ 309/08 yılında Diadokh Lysimakhos (MÖ 361-281) tarafından krallığın başkenti olarak Asya ve Avrupa arasındaki kavşakta bulunan Trakya Khersones'ünde (günümüzde Gelibolu Yarımadası) yeniden kurulmuştur. Takip eden dönemde Lysimacheia zenginleşmiş ve MÖ 144 yılında Thraklar tarafından yıkılmadan önce Hellenistik güçlerin odağı olmuştur. Kentin sadece **165** yıl süren varlığı, tüm maddi kültürel miras için dar bir kronolojik çerçeve oluşturur. Kesin olarak tarihlenen ve büyük ölçüde üzerine yeniden yerleşilmemiş olan Lysimakheia kenti, kraliyet varlığının arka planında yeni kurulmuş bir Hellenistik kentin kentsel yapılarını ve sivil kimliklerini araştırmak için özellikle uygun olduğu düşünülerek araştırmalara başlanmıştır. Ancak kentteki araştırmalar uzun soluklu olamamıştır.

KONUM ve ARKEOLOJİK VERİLER

Lysimakheia'nın Trakya Khersonesos'u üzerindeki kesin konumu uzun süre tartışılmıştır. Antik kent, çeşitli yerlerde konumlandırılmış, çoğu yazar **Ortaköy/Hexamili** ya da **Bolayır**'ı tercih etmiştir. Ancak M. Hamdi Sayar, şimdiye kadar yayımlanmamış bir yazıt ile önerilen ikinci lokasyonu yani Bolayır'ı kesin olarak belirlemiştir.

2006 yılı yüzey araştırmaları sonuçlarına göre arkeolojik kalıntılar aşağıdaki gibi karakterize edilmiştir.

1- Antik Dönem mimari yapılarına ilişkin yüzeyde hiçbir duvar kalıntısı görülmemektedir.

2- Yöredeki tarımsal faaliyetler nedeniyle arkeolojik taşınabilir malzeme yüzeyde ortaya çıkmakta ve tahrip olmaktadır. Arkeolojik kültürel tabakaların yüzey çok yakın olduğu, buluntu kontektlerinin birbirlerine yakın olduğu ve çok uzağa dağılmadığı görülmüştür. Birçok buluntunun olağan üstü derecede iyi korunduğu tespit edilmiştir. Bu durumun sadece seramik buluntular için değil aynı zamanda duvar stucoları, metal buluntular ve organik malzeme için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Söz konusu bu yüzey buluntuları yardımıyla antik yerleşim alanının sınırları oldukça iyi önerilebilmektedir.

Tarlaların kenarlarında, çiftlik evlerinin ve patikaların yakınında çiftçiler tarafından oluşturulmuş duvarlarda çok sayıda taş eser ve çanak çömlekler parçaları gözlemlenmiştir. Birçok eski eser, modern Bolayır köyünde de devşirme malzeme olarak kullanılmıştır.

Arkeolojik sahanın belirli alanları, 2. Dünya Savaşı'ndan kalma sığınaklar tarafından yoğun bir şekilde tahrip edilmiştir.